

АКАД. ЛЮДМИЛ СТОЯНОВ

НОВА ЕПОХА

1. Какво биха представлявали Европа и светът без победата на Октомврийската революция? Отговорът на този въпрос би ни дал представа за огромния преход, извършен от народите в тяхното обществено развитие, духовен прогрес, култура, съзнание, живот. В навечерието на 40-годишнината на Великия октомври ние можем да кажем, че светът е навлязъл в нова епоха, коренно различна от епохата на буржоазното господство, и че тя се осъществява в пълната си сила в страните на социализма, на първо място в Съветския съюз.

Какво характеризира тази „нова епоха в световната история“ — както я нарича Ленин — чиито врати разтвори Октомврийската революция? Това е на първо място смяната на буржоазния строй с властта на пролетарската класа, със социалистическия строй. Този колосален преврат, извършен върху една шеста част на земното кълбо, се базираше върху високохуманна идеология — учението на марксизма-ленинизма — чиято крайна цел е изграждането на комунистическото общество.

Революцията бе подготвена теоретически от Ленин, който разви учението на марксизма като теория за борба на пролетариата в периода на империализма и пролетарските революции. Ленин показва гениална предвидливост като теоретик и стратег на революцията, до уточняване деня и часа на нейното обявяване: „Историята няма да прости забавянето на революционерите, които биха могли да победят днес (и сигурно ще победят днес), рискувайки утре да загубят много, рискувайки да загубят всичко“ („Писмо до членовете на ЦК“, 24 срещу 25 октомври 1917 г.).

В обстановката на Първата световна война, когато народите, облечени във военна униформа, се избиваха едни други по бойните полета, изстрелът от крайцера „Аврора“ възвести на човечеството нова правда, възможност за нов, справедлив живот. Победата на революцията бе извоювана от работниците и селяните, от войниците в името на мира, като протест срещу империалистическата война, против господството на помещиците и капиталистите, против робството и насието. Тя премахна социалните злини от корен, докато революциите в миналото разрешаваха социалния въпрос частично и то в интереса на господстващите слоеве, а масата, трудовият народ си оставаше предмет на безмилостна експлоатация.

Премахването на експлоатацията на човек от човека — тази робска система на капиталистическия строй, система на физически и морален гнет — бе първата голяма крачка в освобождението на работническата класа, която революцията донесе.

Октомврийската революция бе съкрушителен удар срещу старата експлоататорска система, срещу грабителския буржоазен строй. Тя разби из основи хилядолетни традиции на господство и подчинение, вдъхна вяра в сърцата на народните маси за по-добър, достоен човешки живот. Бурята на Октомврийската революция развя вехтите предубеждения на частно-собственическия мироглед, разби идеалистическите и религиозни вериги на мисълта, издигна достойнството на човека-борец и на човека-строител. Тя постави пред новия човек принципа на труда като принцип на социалистическия живот, като оправдание на живота по пътя на идеала. Създаден бе новият морал на любовта към труда, като любов към народа и родината, като знаме на обществения живот.

Великият октомври разкри пред човека, пред най-широки маси възможност за участие в обществения живот, за израстване на нови дарования от народа. Вниманието към милионите обикновени хора, към техните нужди, стремежи, възпитание, образование, бъдеще, легна в основата на съветската културна политика.

Характерна черта на новата епоха е отпадането на чувството на национална омраза. Международната солидарност на хората на труда, на физическите и умствени работници е решаваща сила в борбата с буржоазната реакция, с империалистическите домогвания и агресивни войни. Непокколебимата солидарност например в борбата за мир, лозунг, издигнат още в първия ден на революцията, солидарност на милиони, създаде истинско безпокойство в лагера на империализма.

Срещу Октомврийската революция и нейното мирно развитие бе създадена интервентска коалиция от 14 империалистически страни с цел да бъде смазана младата Съветска република, да бъдат унищожени завоеванията на революцията. Нападнат от германски интервентски армии от запад, английски — от север, японски — от изток, французки — от юг, руският пролетариат заедно с бедното селячество под ръководството на Ленин и Комунистическата партия на Съветската страна, разбиха, разпокъсаха окръжението, изтласкаха интервентите от територията на страната и започнаха да полагат основите на новия живот. Едновременно авторитетът и международното значение на първата в света социалистическа държава нарастваше, ролята ѝ в историческото развитие на света се утвърди.

Примерът на Октомврийската революция отекна с вълнение и надежда сред милионите съзнателни пролетарии в капиталистическия свят. Той се връза неизличително в съзнанието особено на колониалните народи, които видяха в него пример и за себе си, възможност за освобождение от веригите на колониалното робство. Фактът, че в някои капиталистически страни комунистическите партии днес играят значителна роля в обществения живот, че цяла редица зависими и поробени народи в Азия и Африка отхвърлиха по революционен път чуждото иго, най-добре разкрива ролята на Октомври в създаването на новия дух и новата епоха.

Защита младата Съветска република от хулите и клеветите на световната реакция намери в лицето на съзнателните работници в Европа и Америка. Работническите организации на докери, железничари, войници отказваха да пренасят оръжие, а френският експедиционен корпус в Южна Русия се разбунтува. На този фронт заставаха всички честни хора, писатели като Ромен Ролан, Анри Барбюс, Мартин Андерсен Нексъ, Бернард Шоу и други.

2. Четиридесет години не са голям период, но извършеното през това време поражда със своята изключителност. Икономическото изграждане на Съветския съюз, капиталното строителство, колективизацията на земята са грандиозни решения, които са възможни само при социалистическия строй.

Този най-труден период в изграждането на социализма е отразен в мероприятия, които пораждават въображението, защото нямат равни на себе си в човешката история. Една от най-значителните задачи бе издигнатата от Ленин проблема за електрификацията на страната, пред която европейската реакция постави безброй въпросителни. Днес по производство на електрическа енергия Съветският съюз заема първо място в Европа и второ място в света.

Едновременно бе сложен проблемът за стоманата, основен продукт в машиностроенето, не по-маловажен от въпросът за електрификацията. Днепрострой, Урал, новите рудни находища и новите градове в Сибир, идеализмът на младежта (виж „Как се каляваше стоманата“ от Н. Островски), трудовият героизъм на съветските хора — будеха удивление в човешкия ум.

Омразата на старите консервативни среди в Европа, реакционните партии и империалистически концерни, уплашени за своите печалби и власт, застрашени от бързия възход на Съветската страна, потърсиха в италианския фашизъм, в германския нацизъм и хитлеризъм, в японския империализъм свои естествени съюзници, черния авангард срещу страната на социализма.

Внезапното разбойническо нападение на фашистка Германия постави съветските народи и Комунистическата партия на Съветския съюз, Съветската армия пред тежки задачи. Започна Великата отечествена война на Съветския съюз.

Победата на съветското оръжие при Сталинград бе повратен пункт в развоя на войната. „Мълниеносната“ война на Хитлер се превърна в непрекъснато поражение. Историята на Наполеон се повтори при многократно по-сложни и трагични обстоятелства.

След като освободи Полша, Румъния, България, Унгария и Чехословакия, Съветската армия атакува Берлин и заби на върха на опожарения райхстаг знамето на победата.

Втората световна война завърши с неизмеримо разширяване на орбитата на социалистическата система, в която влязоха народнодемократическите страни и малко по-късно — многомилionenният Народен Китай.

3. Всички събития, малки и големи, през тия четири десетилетия намериха ярко отражение в произведенията на съветските писатели, в съветската литература.

Значението на съветската литература израсна от самите произведения на писателите, от социалистическото съдържание на творбите, от техния социалистически реализъм. Тя се наложи като високоидейна, напредничава литература, защото, продължавайки традициите на руската класическа литература, нейния хуманизъм, вяра в човека, борба за социална правда, издигна на по-високо равнище идейните ѝ и художествени изисквания, постави проблемите за героизма, за новия човек, за социалистическата култура. Строителството на социализма стана нейна основна тема и нейн основен метод — социалистическият реализъм.

М. Горки определяше задачата на съветските писатели не само като критика на старата действителност, а като изучаване, оформяване, изобразяване и заедно с това — като утвърждаване на новата действителност. Това са, разбира се, общи линии, общи положения, през които писателят трябва да намери свой път към живота и неговото многообразие.

Така например началният, „преходен“ период след Октомврийската революция с неговите трудности и сложност не е достатъчно ярко отразен в поезията. Поети като Полетаев, Александровски, Садофьев, Санников не успяват като че ли да почувствуват силата на новото (дори толкова колкото Блок и Брюсов), да покажат промените в бита и душите на тогавашното поколение.

Владимир Маяковски бе поетът, който пръв се включи в партийната литература, т. е. в самия водовъртеж на живота, в културното строителство. Значението на Маяковски в този период е в това, че той не се явява само апологет на новия живот, а се отнася критически към него, към хората и техните грешки, еснафски морал, буржоазно наследство, лошо възпитание, бюрократизъм (в такива творби като „Баня“, „Клоп“, „Прозаседавшияся“, „Помпадур“, „Плюшкин“, „Сплетник“, „Подлиза“, „Ханжа“ и други).

Приемайки революцията, Маяковски застана в авангарда на нейните защитници и апологети. Тя бе за него не само дълбоко правдива от социално и морално гледище, но и исторически оправдана, велика пред бъдещето. Той я нарече „благословена“.

Маяковски показва преди всичко образа на Ленин в поемата „В. И. Ленин“, което беше закономерно, показател на развитието. Смъртта на Ленин не е край — тя „стана най-велик комунист-организатор“, перспектива към бъдещето:

Ленин е и днес
от живите по-жив —
наше знание,
сила
и оръжие.

Силата на ума, на волята, на организаторския гений на Ленин остават. Остават неговите трудове, възпитаната от него огромна армия от строители. Остава създадената от него Съветска държава — образец на бъдещото развитие на човечеството.

Маяковски показва любовта на съветския народ към Ленин и неговата велика памет. Той отъждествява делото на Ленин с партията:

Партията, Ленин —
те са близнаци-братя:
за майката-история
кой ще е по-ценен?

В лицето на Маяковски Съветската страна намери най-възторжения си певец. Той с гордост се провиква, че е „гражданин на Съветския съюз“. Той казва:

Родината славя,
каквато е днес,
но трижди,
каквато ще бъде.

В цялата му поезия звучи като възшебен рог апотеозът на родината „каквато ще бъде“. Въпреки трудностите и хилядите спънки, с които се бори, Маяковски живее с бъдещето като съвременник:

Чувствувам се
като завод съветски,
що изработва щастието.

Това чувство у него е неизменно — да живее и се радва заедно с успехите на страната и народа, с видимото израстване на новия живот.

В края на двайсетте и началото на трийсетте години българската интелигенция следеше възхода на Съветската страна главно чрез съветската литература, чрез произведенията на писатели като Алексей Толстой, Михаил Шолохов, А. Фадеев, Ф. Гладков, А. Серафимович, В. Катаев, К. Федин, чрез поезията на Н. Тихонов, А. Жаров, П. Тичина, Е. Багрицки, М. Рилски, М. Светлов. . . Фашизмът издигаше стена по отношение на съветската книга, макар че не можеше да спре идеите, които идеха от нея и завладяваха умовете.

Такива майстори на художествената проза като М. Шолохов, А. Толстой бяха учители на младото прогресивно писателско поколение у нас. Епопеята на „Тихият Дон“ увличаше с богатството на човешки конфликти, с жизнената правда, с необикновените картини на природата.

В „Разораната целина“ М. Шолохов разкрива противоречията на новото село.

Характерна черта на съветската литература е братското ѝ отношение към литературите на другите съветски народи.

В по-късния, който бяхме нарекли втори период на съветската литература, писателите засягат теми от индустриализацията — „Соть“ от Л. Леонов, „Енергия“ от Ф. Гладков, „Хидроцентрал“ от М. Шагинян, „Люди из захолустъя“ от М. Малишкин, „Время вперед“ от В. Катаев и други.

Приносът на съветските писатели за победата на Отечествената война е неотделим от общите усилия на народа, от неговия патриотизъм и героизъм, от социалистическия хуманизъм и интернационализъм. Войната отне живота на двеста четиридесет и двама писатели, между които А. Афиногенов, А. Гайдар, И. Уткин, Ю. Кримов, В. Ставски, Е. Петров и други — велик паметник на саможертвата в името на родината, на човешката правда.

Съветските писатели рисуваха войната от социалистически позиции, разкриваха зверското лице на врага, показваха героичния образ на съветския човек, укрепваха чувството на братство у съветските народи, ролята на Съветската армия като армия-освободителка от игото на фашизма. Съветските писатели показаха моралното падение на германската фашистка армия и особено на германското главно командване, разкривайки жестокостите на гестаповците, масовите хекатомби на съветски, хора отвличанията в концлагери и други.

Произведенията, създадени в предшествувания период, за които бе дума по-горе, и такива от военния период като „Василий Тьоркин“ от А. Твардовски, „Зоя“ от М. Алигер, „Непокорените“ от Б. Горбатов, „Пулковски меридиан“ от В. Инбер, новите тврби на А. Толстой, И. Еренбург, Ф. Гладков, Л. Леонов, патриотичната, проникната с дълбок хуманизъм поезия на Н. Тихонов, К. Симонов, М. Исаковски-А. Сурков — показаха съветската литература като ръководна, дълбоко,

идейна, художествено уплътнена, обвинителка на стария свят, огледало на новата социалистическа епоха.

Двайсетият конгрес на КПСС разкрепости някои закостенели догми в практиката на съветската литература и критика, догми, които възпираха нейния разцвет, нейното многообразно развитие, жанрово и стилово богатство, заедно с неправдивото разкриване на жизнените конфликти (така наречената „безконфликтност“), с лакирането на действителността, с опростеното разбиране на творческия живот. . .

4. Решенията на XX конгрес на КПСС, заедно с ликвидацията на последиците на култа на личността, бяха връщане към духа на Октомврийската революция, към ленинските норми на мислене и действие, към нейните световно-исторически задачи.

Решенията на XX конгрес на КПСС бяха израз на съветската демокрация. Такова решително отричане на неправилни методи и грешки е немислимо в никоя капиталистическа страна, нито сега, нито кога и да е в миналото, в абсолютната монархия или в буржоазната република.

Октомврийската революция, по мисълта на Ленин, трябваше да утвърди демокрацията не за едно само привилегировано малцинство, а за целия народ. „Само комунизмът е в състояние да даде наистина пълна демокрация“ — писа той в „Държавата и революцията“.

Днес светът е разделен на два противоположни лагера — социалистическият — възходящ, и капиталистическият — нисходящ: по логиката на историята обаче тия два лагера са принудени да живеят съвместно, в мирно съжителство, както настоява здравият разум или във взаимно унищожение, както проповядват апостолите на войната.

Известно е, че първият декрет на съветската власт на другия ден след Октомврийската революция беше декретът за „справедлив демократичен мир“. Но ето и до днес капиталистическите правителства продължават своята политика на насилие и войни.

Нека приведем думите на Ленин за „силата“ и „слабостта“ на държавите: „Сила по буржоазна представа имаме, когато масите вървят сляпо на кланицата, подчинявайки се на заповедта на империалистическите правителства. Нашето понятие за сила е друго. По наша представа държавата е силна със съзнателността на масите. Тя е силна тогава, когато масите всичко знаят, за всичко могат да съдят и във всичко вървят съзнателно“.

В какво се изразява демократизмът и свободата на социалистическия строй? Съзнателното участие на масите в изграждането на социализма ги издига на все по-високо научно и културно равнище, обогатява тяхното обществено съзнание, разкрива им хоризонтите на бъдещето.

Възможна ли е например в капиталистическия свят такава свобода на антивоенната пропаганда, каквато съществува в страните на социализма? Във всяка капиталистическа държава такава пропаганда се смята „оскърбление на мундира“ и се наказва със затвор и дори със смърт. Този контраст е поразителен и той има своето обяснение. Империалистическите войни са грабителски и завсевателни, въпреки различните етикети на „патриотизъм“, „национална гордост“, „свещена клетва“ и прочие, и този техен хищнически и незаконен характер трябва да се скрие от ония, които жертвуват кръвта си, т. е. от народните маси, да се измамат те и се хвърлят в ада на войната. — За чии интереси? —

На същата тази буржоазия, която като Пилат, си измива след това ръцете, за да се готви за нова война.

Социалистическият свят е миролюбив. Рожба на Октомврийската революция, на нейния велик хуманистичен идеал, Съветският съюз се бори неизменно за мир, против всякакви замисли за война от лагера на империализма, за мирно съжителство на държавите с различен социален строй. Неговата политика е „антивоенна“, политика на мир, защото войната не разрешава спорните въпроси, а напротив, създава причини за нови войни. Тук не става дума за „оскърбление на мундира“ и други буржоазни измислици, не става дума за слабост, а за най-същественото — за живота на цялото човечество, застрашен от една нова световна война.

Борбата с буржоазната идеология е борба за съществуването и бъдещето на човешката култура, за мирния живот на поколенията. Политиката на империалистическите държави е сляпа и изостанала, тя се влачи в опашката на събитията, без да ги предвижда. Тя си представя „комунистическият свят“ по-черен от дявола, по-опасен от огъня. Дипломатията на империализма не се гнуса от езуитското правило „целта оправдава средствата“ — напротив, тя не се спира пред най-долни средства за подривни действия: предателство, подлост, измама, убийство. . . Макиавели и Фуше са надминати в неизмерима степен.

Октомврийската революция сложи начало на системно разобличаване и разголване на буржоазната идеология, на капиталистическата система и на политиката на империализма. Разкрити са духовната нищета, моралната оскъдност, овехтялостта и бръчките, склерозата на този някога млад организъм.

5. Новата епоха, в която навлиза човечеството, за разлика от атмосферата на империализма, прекрачва далеч в бъдещето, както — ако е позволено подобно сравнение — епохата на европейското Възраждане изпреварва и оставя далеч зад себе си Средновековието с неговия догматизъм и схоластика, с неговите вещици и клади.

Епохата на социализма, в чието изграждане участва почти една трета от населението на земята, е динамична, вдъхновена, новаторска. Тя издига човека от положението на експлоатирана до вчера единица в съзнателна личност, пред която са открити неограничени възможности. Октомврийската революция прие, съгласно учението на Ленин, най-ценното в културата, науката и изкуството, създадено от човешкия гений, като свое законно наследство. Какво следваше по-нататък? Преоценка на всички ценности, създаване на новия човек и новия комунистически морал. Училища, университети, образование за най-широки народни маси. Строителство, изобретателство в планетарен мащаб. Човекът в центъра на грижите. Литературата, изкуството — за народа. Науката — в служба на живота.

Днес, когато светът следи с трепет огнения път на спътника на земята, създаден от съветския научен опит, може ли да има съмнение, че Октомврийската революция е дала резултати с общочовешко значение?

Може ли да има съмнение, че ние стоим пред нови епохални открития, които ще изменят картината на света, нашите представи за вселената? Че ние сме изправени пред техническа революция, която ще обезоръжи подпалвачите на нови войни?

Не може да има никакво съмнение, както не може да има съмнение, че издигнатият от Октомврийската революция лозунг за мир между народите днес е завладял съзнанието на по-голямата част от човечеството. Народите настояват за забрана на оръжията за масово унищожение, за частично и общо разоръжаване. И няма съмнение, че народите жестоко ще накажат ония правителства и ръководители, които биха хвърлили факела на войната, за да сеят атомни и водородни бомби над мирни села и градове, да избиват деца и жени.

Октомврийската революция пробуди от вековен сън колониалните народи в Азия и Африка, които днес последователно се борят за укрепването на своята независимост, срещу домогванията на американския империализъм чиито завоевателни планове целят светвно господство. Господство на силата, на агресията.

Октомврийската революция укрепи достойнството на човека на труда, вдъхна му чувство на гордост, на творец на нова епоха. Революцията укрепи международната солидарност на работническата класа и на всички честни хора, чийто пристъп днес възпира войнолюбивите замисли на агресорите.

Новата епоха, на която сме съвременници, побеждава с идеите, завещани от Великия октомври, с героизма на хората, отдали живота си, труда си във великата борба за осъществяването на тези идеи, едновременно и наши идеи и наша борба, идеи и борба на целия социалистически лагер, на цялото трудово човечество.

От първия ден на революцията в своето мнозинство българският народ застана на страната на младата Съветска република, а в лицето на своята славна Комунистическа партия даде неизброими жертви за тържеството на правдата и справедливостта, на великата и неугасима българо-съветска дружба, на спасителната вяра в пътеводната роля на Съветския съюз.

Поклон пред безсмъртното дело на Великата октомврийска социалистическа революция!

ТБ. 01 31
НТ. 1 8 13 14